



КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ

Організація музичного життя в країнах Європи

Освітній ступінь	магістр	Курс	2
Спеціальність	034 Культурологія	Семестр	4
Освітньо-наукова програма	Музична культурологія		
Статус	Обов'язкова	ECTS	4
		Годин	120
		Лекції	20
		Семінари	20
		Самостійна робота	80
Форма контролю	залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Пономаренко Олена Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=xOMdvvgAAAAJ
e-mail	ponomarenkoolena1970@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Організація музичного життя в країнах сучасної Європи» входить до дисциплін загально-професійної підготовки навчального плану циклу нормативної підготовки магістрів напряму «Музичне мистецтво» усіх спеціалізацій.

Предмет «Організація музичного життя в країнах сучасної Європи» є важливою складовою професійної підготовки магістрів музичного мистецтва. Професійна діяльність музиканта будь-якого фаху є неможливою поза чіткими уявленнями щодо функціонування музичного мистецтва в загальному соціокультурному полі сьогодення. Вже протягом багатьох років специфіка організації музичних подій в Європі працює за певною моделлю, основна мета якої, по-перше, – високий рівень художньої складової проєктів; по-друге, – становить складну, багатопланову управлінську діяльність, яка вимагає нових підходів економічних, підприємницьких, управлінських і маркетингових. Вивчення особливостей співпраці всіх, хто бере участь в організаційному процесі, співпраця державних, фінансових інститутів, приватного бізнес-сектору, асоціацій і фондів; специфіки функціонування закладів, установ та організацій музичного мистецтва, як соціокультурних інститутів, а також культурно-мистецьких проєктів, як вагомих подій сьогодення в музичному житті європейських країн, що кожного року підтверджують статус національного культурного бренду – відповідають сучасним вимогам щодо курсу «Організація музичного життя в країнах сучасної Європи».

Мета курсу – ознайомити студентів-магістрів зі специфікою функціонування музичного мистецтва в загальному соціокультурному полі, зокрема щодо організації, характеру, умов і особливостей музичного життя в сучасному соціокультурному просторі.

Завдання курсу:

- систематизувати відомості про особливості організації музичного життя сьогодення, що розпорошені в наукових працях і періодичних публікаціях, в яких музичне життя розглядають як процесуально-динамічне явище – в соціології і менеджменті, що відіграють визначальну роль в організації цього процесу;
- розглянути діяльність оперних театрів в системі соціальної комунікації європейських міст як фактор розвитку оперної культури в музичному житті сучасної Європи;
- ознайомити студентів з організацією музичного фестивалю як органічної мистецької й економічної складової національної культури;
- проаналізувати діяльність європейських консерваторій як соціокультурних інститутів;
- визначити вагому роль державних структур і приватного сектору в контексті сучасних процесів організації музичного життя в країнах сучасної Європи;
- підготувати студентів-магістрів до продуктивної самостійної роботи у сфері музичного життя (творчі колективи, організації, інститути, заклади освіти).

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.

ПРН 3. Аналізувати культурні права та свободи людини, форми та механізми їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації з врахуванням регіональної специфіки.

ПРН 4. Популяризувати професію культуролога, дотримуючись етичних принципів.

ПРН 5. Організовувати та підтримувати комунікації з органами влади, науково-дослідними установами, інформаційно-аналітичними службами, засобами масової інформації з питань культури.

ПРН 6. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.

ПРН 7. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ПРН 8. Приймати ефективні рішення щодо розв'язання складних задач і практичних проблем культурного розвитку суспільства.

ПРН 9. Організовувати й управляти діяльністю закладів культури та відповідними структурними підрозділами підприємств і установ.

ПРН 10. Мати навички вироблення та ухвалення рішень з управління закладами та установами культури чи відповідними структурними підрозділами у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах

ПРН 11. Мати навички організації та керівництва професійним розвитком осіб та груп у галузі культури.

ПРН 12. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтерпретацію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

ПРН 13. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології, генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

У результаті вивчення курсу «Організація музичного життя в країнах сучасної Європи» студенти **мають знати:**

- структуру сучасного музичного життя;
- особливості організації музичного життя в умовах ринкової конкуренції, що загострилась протягом останніх років, особливо після пандемії Covid - 19, що становить складну, багатопланову управлінську діяльність, яка вимагає нових підходів економічних, підприємницьких, управлінських і маркетингових;

- характеристики основних структурних утворень європейської музичного життя (оперний театр, музичні фестивалі, консерваторії як соціокультурні інститути тощо);
 - особливості комунікативних каналів, їх ефективність завдяки креативному рекламуванню культурно-мистецьких подій в музичному житті сучасної Європи.
 - історичну обумовленість та причини змін принципів музичного мислення в різні історичні періоди;
 - ментальні особливості музичного мислення представників основних світових шкіл;
 - закономірності формування та розвитку основних жанрів світової музики від Античності до XXI ст.;
 - фундаментальні творчі настанови представників різних композиторських шкіл у їх єдності із визначальними настановами художнього мислення в суміжних видах мистецтва;
 - загальні умови творчої діяльності представників музичної культури різних століть.
- На основі засвоєння теоретичних положень курсу студенти мають **уміти**:
- орієнтуватися в культурно-історичному процесі розвитку музики від Античності до XXI ст.;
 - виявляти зумовленості музично-історичного процесу суспільно-історичними умовами та особливостями духовного життя людини різних країн;
 - визначати загальні особливості, що притаманні провідним епохальним стилям;
 - аналізувати музичний твір у широкому історико-стильовому контексті;
 - застосовувати набуті знання та вміння у власній професійній діяльності, формувати у майбутніх фахівців цілісне уявлення про шляхи історичного розвитку російського музичного мистецтва, придбати знання про різні музичні жанри й форми, стильові тенденції та окремі творчі явища російської музичної культури.

Основні завдання курсу визначені необхідністю сформувати у студентів наступні **компетентності**.

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність спілкуватися іноземною мовою
3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
5. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.
6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
7. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні

1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
2. Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
3. Здатність виявляти культурні потреби суспільства та його окремих груп та визначати шляхи їх задоволення, забезпечувати культурні права та свободи людини
4. Усвідомлення соціальної та етичної місії культуролога, а також можливостей та особливостей практичного використання культурологічного знання.
6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.
8. Здатність організувати роботу та здійснювати керівництво закладами культури, а також відповідними структурними підрозділами підприємств і установ, враховуючи економічні, законодавчі й етичні аспекти.
9. Здатність використовувати сучасні методи та інструменти культурології, методи аналізу даних та інформаційні технології для проведення наукових досліджень, аналізувати і презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

Для ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та її специфіки, засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер, Viber, Google meet, Zoom.

Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань (електронні презентації для лекційних та семінарських занять) тощо.

Перелік тем

- Модуль 1. Музичне життя сучасної Європи: загальна характеристика.
Змістовий модуль 1. Структурні елементи музичної системи сучасної Європи.
Тема 1. Вступна лекція.
Тема 2. Музичне життя та його складові.
Змістовий модуль 2. Оперна складова музичного життя сьогодення.
Тема 1. Оперний театр як феномен європейської культури.
Тема 2. Лірико-симфонічні фонди провідних оперних театрів: специфіка функціонування.
Модуль 2. Фестивальний рух як складова музичного життя.
Змістовий модуль 1. Функції музичних фестивалів.
Тема 1. Специфіка організації та управління музичними фестивалями.
Тема 2. Креативні прийоми реклами музичних подій.
Змістовий модуль 2. Роль публіки в організації європейських музичних проєктів.
Тема 1. Публіка та її роль в організації музичного життя Європи.

Семінари:

1. Структура музичного життя та її основні характеристики.
2. Оперний театр як соціокультурний інститут: історія і сучасність.
3. Креативні сцени та їх роль в модернізації музичних проєктів.
4. Консерваторія як соціокультурний феномен.
5. Музичні фестивалі як інструмент територіального маркетингу в сучасній Європі.
6. Музичні фестивалі Італії.
7. Європейські музичні фестивалі: форми та види.
8. Нові форми роботи європейських музичних проєктів під час Пандемії Covid-2019.
9. Лірико-симфонічні фонди в структурі музичного життя.
10. Музичний менеджмент в Європі: сучасний вектор.

Форми та технології навчання

Базова форма навчання визначена навчальним планом (очна, денна). В сьогочасних реаліях в освітньому процесі запроваджена змішана форма навчання як синтез онлайн та офлайн варіантів. На даний момент дисципліна викладається з використанням засобів дистанційного зв'язку. Лекції, семінарські заняття, дискусії, медіапрезентації проводяться з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Навчальні ресурси

Необхідна інформація до навчальної дисципліни надсилаються у відповідну групу «Дистанційне навчання»: <https://knmau.com.ua/virtualnij-tur/>; основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram, Google Клас.

Для отримання заліку необхідно опрацювати весь лекційний матеріал курсу, який перевірятиметься тестом, взяти участь у семінарах та обговоренні проблемних питань на

практичних заняттях, здати контрольні письмові роботи у формі «тестів». Підсумок балів в кінці семестру відбувається автоматично із розрахунку робіт, представлених на платформі Google Клас.

Методи контролю

Загальний підсумковий контроль полягає у підведенні підсумків виконання усіх завдань, що пропонувалися протягом семестру, усуненням прогалин у засвоєнні окремих питань курсу та вирішенням питання про готовність кожного студента до заліку в кінці IV семестру.

Залік відбувається у вигляді співбесіди за окресленим у залікових вимогах колом питань.

Необхідною передумовою отримання позитивної залікової оцінки з курсу «Організація музичного життя в країнах Європи» є успішне складання двох письмових тестів (Тест 1, Тест 2), написання домашньої письмової роботи «Оперні театри України: порівняльна характеристика», систематичне відвідування занять, участь у практичних заняттях та семінарах.

Якщо студент(ка) відвідав більше 80% лекцій, брав участь у семінарах і позитивно склав письмові тести 1 та 2, то він/вона отримує оцінку, яка є середнім арифметичним від оцінок за обидва тести.

У випадку наявності пропусків більше 20% аудиторних занять, невдалого складання тестів тощо студент(ка) складає залік в усній формі.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1. Лекція	Форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу курсу.	Максимальна кількість 10
1. Семінар	Участь в обговореннях та доповнення на семінарах.	Максимальна кількість 25 (за кожний)
2. Тест	Проведення опитування та контроль успішності з використанням Google Class для онлайн-тестування.	Максимальна кількість 10
3. Реферат	Реферат за обраною темою (можливість індивідуальних виступів).	5 балів за кожний

Всі конкретні вимоги та терміни їх виконання будуть уточнюватися в стрічці Google Class. Виходячи з цього, ви можете самостійно визначити шляхи накопичення балів та їх суму.

Критерії оцінювання знань

Високий (творчий) рівень компетентності:

оцінка А; 90–100; 5; відмінно– студент(ка) демонструє глибокі знання матеріалу, що міститься в рекомендованих джерелах; уміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку; логічно та послідовно відповідати на поставлені запитання; наводить переконливі приклади з практики, що ілюструють теоретичні положення; переконливо аргументує відповіді.

Достатній (конструктивно-варіативний) рівень компетентності:

оцінка В; 82–89; 4; добре– студент(ка) демонструє ґрунтовні знання навчального матеріалу; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка С; 74–81; 4; добре– студент(ка) демонструє міцні знання навчального матеріалу; уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію за допомогою спрямовуючих питань

викладача; може самостійно застосовувати їх на практиці; виправляти допущені помилки, серед яких є суттєві.

Середній (репродуктивний) рівень компетентності:

оцінка D; 64–73; 3; задовільно – студент(ка) відтворює переважну більшість теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, але ці знання мають загальний характер; студент(ка) має труднощі з наведенням прикладів та поясненням закономірностей; однак з допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

Оцінка E; 60–63; 3; задовільно – студент(ка) в цілому володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні; знання мають фрагментарний характер, не може навести власні приклади; допускає суттєві помилки.

Низький (рецептивно-продуктивний) рівень компетентності:

Оцінка FX; 35–59; 2; незадовільно з можливістю повторного складання – студент(ка) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу; не володіє термінологією; Не може навести прикладів, що ілюструють теоретичні положення; допускає значні помилки.

Оцінка F; 1–34; 2; незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни – студент(ка) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів; повністю не знає матеріал.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

За потреби навчальна дисципліна може викладатися англійською або італійською мовами. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англійських або італійських онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

Література

Базова

1. *Брокетт О., Гілді Ф.* Історія театру (10-те видання) / Пер. з англ. Львів : Літопис, 2014. 730 с.
2. *Гагоорт Г.* Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль. Переклад з англійської Б. Шумиловича. Львів: Літопис, 2008.
3. *Грищенко В. В.* Особливості дизайну в мистецтві плаката. Вісник ХДАДМ. 2011. № 6. С. 138–140.
4. *Єфіменко А.* Оперний фестиваль у Пезаро. ZBRUC, 2019. 11 вересня. URL: <https://zbruc.eu/node/91989> (дата звернення: 25.09.2022).
5. *Зінкевич О. С.* Музика говорить мовою нашого часу. Критика. Київ, 2004. № 7–8 (81–82). С. 30–34.
6. *Зуєв С. П.* Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова) : дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 Теорія та історія культури (мистецтвознавчі науки) / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. Суми, 2006. 207 с.
7. *Кияновська Л.* Галицька музична культура XIX–XX ст. Чернівці : Книги–XXI, 2007. 424 с.
8. *Кияновська Л.* Опера як ринок: вистава як маркетинговий хід // Сучасний оперний театр і проблеми оперознавства. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, вип.89. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. С. 47–57.
9. *Кияновська Л., Ластовецька З., Пилатюк О., Скорик А.* Нариси з музичної соціології. Львів : 2008.
10. *Кольбер Ф., Нантель Ж., Білодо С., Річ Дж. Д.* Маркетинг у сфері культури і мистецтв. / Пер. з англ. Львів : Кальварія, 2004. 240 с.
11. *Косаль Н. С.* Еволюція форми плаката як засобу графічної комунікації, 2014. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/712/1/V77_P255-260.pdf
12. *Лалл Дж.* Мас-медія, комунікація, культура: глобальний підхід. / Пер. з англ. Київ : Видавництво „К.І.С.”, 2002.

13. *Пітерс Джон Дарем* Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Пер. з англ. Київ : Вид. Дім „КМ Академія”, 2004. 302 с.
14. *Пономаренко О. Ю.* «Вагнер Фестиваль Равелло» як соціокультурний феномен фестивального процесу Італії (до 140-річчя прибуття Вагнера в Равелло) // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2021. Вип. 130. С. 183–196.
15. *Пономаренко О. Ю.* Вісімдесятий ювілейний сезон «Maggio Musicale Fiorentino» (роль музичних фестивалів у культурному житті сучасної Італії) // Часопис. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2018. № 2/39. С. 56–66.
16. *Пономаренко О. Ю.* Лірико-симфонічні фонди та їх роль при організації мистецьких проєктів в сучасній Італії // Scientific achievements of modern society. Liverpool, United Kingdom, 2019. S. 724–734.
17. *Пономаренко О. Ю.* Музичний менеджмент в Італії: сучасний вектор // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2020. № 2–3 (47–48). С. 109 – 123.
18. *Пономаренко О. Ю.* Музичні фестивалі в системі культурного життя Італії // Культура і сучасність. Київ: Міленіум, 2017. №1. С. 66–71.
19. *Пономаренко О. Ю.* Оперний театр в системі соціальної комунікації сучасної Італії // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. № 136. С. 121–129.
20. *Пономаренко О. Ю.* Організація музичного життя в сучасній Італії // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2024. № 2. С. 109 – 123.
21. *Пономаренко О. Ю.* Професійні та аматорські музичні фестивалі в системі культурного життя сучасної Італії // East European Science Journal. Warsaw, 2017. P. 14–20.
22. *Пономаренко О. Ю.* Роль музичних фестивалів у розвитку італійського музичного –культури та освіти України. Одеса-Київ- Варшава, 2017. С. 146–150.
23. *Пономаренко О. Ю.* Функції музичних фестивалів у сучасній Італії: «Rossini Opera Festival» // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2022. № 135. С. 137–150. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2022.135.271014>
24. *Пономаренко О.* Pompei Music Fest. Парад юних талантів Україна–Італія // Музика, 2016. № 5– 6. С. 15.
25. *Пономаренко О. Ю.* «Ravello Festival»: динаміка розвитку музичних фестивалів в сучасній Італії // АРТ-платФОРМА. Київ, 2020. Вип. I (1). С. 293–316.
26. *Сливоцький А.* Міграція капіталу. Київ : Університетське видавництво «Пульсари», 2001. 296 с.
27. *Станіславська К.* Мистецько-видовищні форми сучасної культури. Київ : НАКККіМ, 2012. 320 с.
28. *Чекан Ю.* Інтонаційні практики та комунікативні технології в українській музиці останнього десятиріччя // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. вип. 68. Музика у просторі сучасності: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. Київ : 2007. С. 70–76.
29. *Чекан Ю.* Сучасна соціокультурна ситуація і проблеми музичної освіти // Українська музика : науковий часопис. / Львів, 2013, №3 (9), С.41–53.
30. *Черкашина-Губаренко М. Р.* Оперний театр в пространстве меняющегося мира. Аспекти історичного музикознавства. Харків : Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2012. С. 68–79.
31. *Швед М.* Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики. Львів : Сполом, 2010. – 440 с.
32. *Шевченко В. Я.* Композиція плаката: Навч. посібн. Харків: Колорит, 2007. С. 123–125.
33. *Шип С.* Музыкальный язык в пространстве музыкальной культуры // Музика у просторі культури. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, вип. 33. Київ : 2004. С.25–37.

Допоміжна

1. *Городецький Ю. І.* Основи маркетингу та менеджменту (План-проспект спецкурсу). У кн.: М. Д.Копиця та І. А. Котляревський, ред. Питання музичного менеджменту. Київ: Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 1996. С. 4–7.
2. *Дейвіс Н.* Європа: Історія. / Пер. з англ. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2008. 1464 с.
3. *Льганасва В. О.* Теоретико-методологічний синтез соціально-комунікаційного знання. Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація. 2009. № 2. С. 96–101.
4. *Кияновська Л., Ластовецька З., Пилатюк О., Скорик А.* Нариси з музичної соціології. – Львів : 2008.

5. *Кольбер Ф., Нантель Ж., Білодо С., Річ Дж. Д.* Маркетинг у сфері культури і мистецтв. / Пер. з англ. – Львів : Кальварія, 2004. – 240 с.
6. *Лалл Дж.* Мас-медія, комунікація, культура: глобальний підхід. / Пер. з англ. Київ : Видавництво „К.І.С.”, 2002.
7. *Пітерс Джон Дарем.* Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Пер. з англ. – Київ : Вид. Дім „КМ Академія”, 2004. 302 с.
8. *Різун В. В.* Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. Світ соціальних комунікацій. Київ, 2011. Т. 1. С. 7–11.
9. *Сливоцький А.* Міграція капіталу. – Київ : Університетське видавництво «Пульсари», 2001. 296 с.
10. *Станіславська К.* Мистецько-видовищні форми сучасної культури. Київ : НАКККіМ, 2012. 320 с.
11. *Accademia Rossiniana “Alberto Zedda” 30 anni. Rossini Opera Festival : Pazzini Stapatore Editore, Villa Verucchio (RN), 2018. 59 с.* URL: <https://www.rossinioperafestival.it/contrib/uploads/libro-accademia-30-anni-rid.pdf>
12. *Balestra C., Malaguti A.* Organizzare musica: legislazione, produzione, distribuzione, gestione nel sistema italiano. Milano : Edizione Franco Angeli, 2006. 373 p.
13. *Bartoletti, R., Gemini, L., Brilli, S.* Il Rossini Opera Festival nell’esperienza degli spettatori: indagine su identità, gradimento e comunità del festival. Analisi delle interviste al pubblico dell’edizione. Urbino: Dipartimento di Scienze della Comunicazione, Studi Umanistici e Internazionali: Storia, Culture, Lingue, Letterature, Arti, Media (DISCUI) Università degli Studi di Urbino “Carlo Bo”, 2018. 38 p.
14. *Bukofzer M.* Music in the Baroque Era, from Monteverdi to Bach. – New York : Norton and Company Inc., 1947.
15. Conservatorio Rossini. Storia. URL: <https://www.conservatoriorossini.it/storia/>
16. *Croce B.* I teatri di Napoli, a cura di G. Galasso. Milano : Adelphi Edizioni, 1992. 404 p.
17. *Dragonetti R., Ianniello C., Romano R. A.* Il teatro di San Carlo di Napoli: storia, architettura ed acustica. Napoli : DETEC — Università degli Studi di Napoli Federico II, 2011. 13 p.
18. *Diggle's K.* Guide to Arts Marketing: The Principles and Practice of Marketing as they apply to the arts. Rhinegold Publishing Ltd, 1984. 256 p.
19. *Favaro R.* Spazio sonoro. Musica e architettura tra analogie, riflessi, complicità. Marsilio, 2010, 303 p.
20. *Haldey O.* Mamontov’s Private Opera. – Bloomington : Indiana University Press, 2010.
21. *Melillo J.* Market the Arts! New York: Foundation for the Extension and Development of the American Professional Theatre, 1983. 287 p.
22. *Mokwa M. P., Dawson W. M., Prieve E. A.,* Marketing the Arts. New York: Praeger, 1980. 286 p.
23. *Ponomarenko O.* Music Festivals in Modern Italy During The Covid-19 Pandemic // STUDIA UNIVERSITATIS BABEŞ-BOLYAI MUSICA. Cluj-Napoca, 2022. Issue LXVII, 2. P. 87 – 109. DOI: 10.24193/subbmusica.2022.2.05.
24. *Ponomarenko O.* Pompei Music Fest la seconda edizione // Made in Pompei. Pompei, 2018. № 9. P. 16.
25. *Ponomarenko O.* Pompei Music Fest, dal 17 al 22 ottobre la terza edizione // Made in Pompei Pompei, 2019. № 9. P. 19.
26. *Ponomarenko O.* Temporary space of musical Venice (on the example of functioning of The International Festival of Contemporary Music Venice Biennial) // European Journal of Arts. Vienna, 2021. № 2. P. 123–134.
27. *Greco F. C.* Teatro napoletano del '700. Intellettuali e città fra scrittura e pratica della scena. Studio e testi. Napoli : Pironti, 1981. 658 p.
28. Teatro di San Carlo 2022. URL: <https://www.teatrosancarlo.it/> (consultato: 20.01.2023).
29. *Ravenna M.* Il sistema delle fondazioni lirico-sinfoniche in Italia. Tafler Journal, 2010 [online]. Available at: <<https://www.taflerjournal.it/2010/04/01/il-sistema-delle-fondazioni-lirico-sinfoniche-in-italia>> [accessed: 25 January 2020].
30. *Samara T.* Design Elements: A Graphic Style Manual, 2007
31. *Sole G.* La crisi delle fondazioni lirico-sinfoniche italiane di Gianluca Sole commissario straordinario del governo per le fondazioni lirico-sinfoniche. Dimensione Informazione, 2018 [online]. Available at: <<https://www.dimensioneinformazione.com/la-criasi-delle-fondazioni-lirico-sinfoniche-italiane-di-gianluca-sole-commissario-straordinario-del-governo-per-le-fondazioni-lirico-sinfoniche>> [accessed: 25 January 2020].

Мультимедійні джерела інформації (вибрані):

- <https://www.arena.it/it/arena-diverona/spettacoli;>

- <https://www.labiennale.org/en>;
- <https://www.rossinioperafestival.it/>;
- <https://ravellofestival.info/2022/>;
- <https://www.teatrosancarlo.it/>;
- <https://www.teatroallascala.org/it/index.html>;
- <http://www.teatrolafenice.it/>;
- <http://www.metopera.org/>;
- <http://www.teatrolafenice.it/>;
- <https://www.operadeparis.fr/en>;
- <https://conservatoriosantacecilia.it/>;
- <https://www.sanpietroamajella.it/>;
- <https://www.roh.org.uk/>;
- <https://www.salzburg.info/ru/salzburg/salzburg-festival/salzburg-festival>;
- <https://www.bayreuther-festspiele.de/en/>